

เรียน ฯพณฯนายกรัฐมนตรี นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร

องค์กรเครือข่ายประเทศโลกที่ 3 (Third World Network-TWN) เป็นสถาบันวิจัยด้านการพัฒนาระหว่างประเทศ ก่อตั้งเมื่อปี 2527 มีสำนักงานอยู่ที่ประเทศมาเลเซีย โดยให้ความสนใจประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจโลก พร้อมทั้งประเด็นสิ่งแวดล้อมและสาธารณสุข หนึ่งในประเด็นที่เรากำลังทวีความวิตกกังวลมากขึ้นคือการเจรจาเสรี หรือ เอฟทีเอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างประเทศพัฒนาแล้วกับประเทศกำลังพัฒนา

เราเข้าใจว่า ขณะนี้ประเทศไทยกำลังอยู่ระหว่างการพัฒนากรอบเจรจาความตกลงการค้าเสรีที่จะมีกับสหภาพยุโรป เรามีข้อห่วงกังวลหลายประการถึงผลกระทบทางลบที่จะเกิดขึ้นกับการพัฒนาและสังคม ทั้งนี้มาจากการวิเคราะห์อย่างรอบคอบถึงประสบการณ์ของประเทศกำลังพัฒนาต่างๆที่ได้จัดทำเอฟทีเอกับสหภาพยุโรปแล้ว

ดังนั้น เราจึงขอเตือน ฯพณฯด้วยความเคารพ ว่าอย่ายอมรับเงื่อนไขใดๆ ที่เกินไปกว่าความตกลงด้านทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า หรือความตกลงทริปส์ ในองค์การการค้าโลก และเราขอร้องให้ ฯพณฯปฏิเสธที่จะยอมรับกลไกระงับข้อพิพาทระหว่างรัฐและเอกชน (Investor-State Dispute Settlement -ISDS) ซึ่งรวมอยู่ในบทการคุ้มครองการลงทุนของความตกลงทวิภาคี ดังมีเหตุผลต่อไปนี้

1. การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาที่เกินไปกว่าความตกลงทริปส์ (ทริปส์พลัส)

การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาที่เกินไปกว่าความตกลงทริปส์ (ทริปส์พลัส) จะเพิ่มค่าใช้จ่ายในปัจจัยการผลิตการเกษตร และอุตสาหกรรม รวมทั้งด้านการศึกษาอีกทั้งยังทำให้เทคโนโลยีที่ดีต่อสิ่งแวดล้อมมีราคาแพง อย่างไรก็ตามในจดหมายนี้ เราจะขอเน้นที่ผลกระทบต่อราคา

เมื่อไม่นานมานี้ รัฐบาลไทยได้ประกาศใช้สิทธิตามสิทธิบัตรกับยา 3 กลุ่มซึ่งสามารถประหยัดงบประมาณแผ่นดินไปได้ถึงปีละ 24 ล้านดอลลาร์สหรัฐ¹ ธนาคารโลกเคยประมาณการไว้ว่า หากไทยประกาศบังคับใช้สิทธิจะทำให้สามารถลดราคา ยาต้านไวรัสเอชไอวี สูตรสำรองที่ใช้ในการรักษาผู้ติดเชื้อเอชไอวีได้มากถึงร้อยละ 90 และรัฐบาลไทยจะสามารถลดภาระงบประมาณแผ่นดินได้มากถึง 3,200 ล้านดอลลาร์สหรัฐภายในปี 2568² อย่างไรก็ตาม เนื้อหาที่สหภาพยุโรปได้

¹ http://www.bangkokpost.net/breaking_news/breakingnews.php?id=116803

² p169, 'The Economics of Effective AIDS Treatment', Conference Edition, World Bank, Washiton, 2006

เคยเสนอให้ประเทศในกลุ่มอาเซียนต้องปฏิบัติตาม (ซึ่งมีความเป็นไปได้อย่างมากที่จะเสนอให้กับประเทศไทยต้องปฏิบัติตาม) โดยเฉพาะการผูกขาดข้อมูลทางยา (Data Exclusivity) จะกีดขวางประสิทธิภาพของการประกาศบังคับใช้สิทธิได้

ข้อเรียกร้องที่เกินไปกว่าความตกลงทริพส์ หรือทริพส์พลัสนี้ จะส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงต่อระบบสาธารณสุขไทย และความสามารถในการดูแลให้ประชากรไทยเข้าถึงยาในราคาที่เหมาะสม ส่งผลทำให้ยาราคาแพงขึ้น และแพงยาวนานขึ้น ซึ่งเนื้อหาเหล่านี้ตั้งอยู่บนข้อเรียกร้องว่าด้วยทรัพย์สินทางปัญญาที่สหภาพยุโรปเคยยื่นในการเจรจาเอฟทีเอ อาเซียน-สหภาพยุโรป³ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อดังนี้

- สหภาพยุโรปต้องการขยายการคุ้มครองสิทธิบัตรให้มากกว่า 20 ปีที่คุ้มครองอยู่ตามข้อตกลงในองค์การการค้าโลก เป็น 25 ปี โดยพยายามกีดกันผู้ผลิตยาชื่อสามัญ ซึ่งเป็นคู่แข่งสำคัญของบริษัทขาดแบบไม่ให้เข้าสู่ตลาดยาวนานออกไปอีก ยาต้นแบบนั้นมีราคาแพงกว่ายาชื่อสามัญมาก ตัวอย่างเช่น ยาต้านไวรัสเอชไอวีต้นแบบมีราคา 15,000 เหรียญสหรัฐต่อคนต่อปี แต่ราคายาชื่อสามัญเพียงแค่ 67 เหรียญสหรัฐต่อคนต่อปีเท่านั้น⁴ ดังนั้นอายุสิทธิบัตรที่ยาวออกไป จึงหมายถึงการที่ประเทศไทยต้องจ่ายค่ายาสิทธิบัตรแพงขึ้นยาวนานยิ่งขึ้น
- การผูกขาดข้อมูลทางยา (Data Exclusivity-DE) การผูกขาดข้อมูลทางยาจะกีดขวางไม่ให้เข้าถึงข้อมูลการทดลองด้านความปลอดภัย และประสิทธิผลของยาที่มีมาตลอดหลายปี เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้ผลิตยาชื่อสามัญใช้ข้อมูลดังกล่าวในการขอขึ้นทะเบียนยานานสูงสุดอาจถึง 11 ปีทั้งๆที่ยาเหล่านั้นไม่มีสิทธิบัตรแล้ว นี่จะเป็นการผูกขาดชนิดใหม่ นอกเหนือจากสิทธิบัตร และยังกีดขวางการประกาศใช้สิทธิในช่วงเวลาของการผูกขาดข้อมูลยา
- มาตรการชายแดน (Border Measure) มีแนวโน้มสูงที่สหภาพยุโรปจะสั่งให้ประเทศคู่เจรจาเอฟทีเอ จับยึดยาชื่อสามัญที่นำเข้า ส่งออก หรืออยู่ระหว่างการขนส่ง ด้วยข้อหาว่าต้องสงสัยละเมิดสิทธิบัตร มาตรการดังกล่าว ทำให้การขนส่งยาชื่อสามัญถูกกฎหมายถูกจับยึดทำลาย หรือถูกส่งกลับประเทศต้นทาง (เกิดขึ้นจริงหลายครั้งแล้ว) ทำให้ยารักษาโรคที่ถูกต้องตามกฎหมายดังกล่าวไปไม่ถึงประเทศปลายทาง

³ <http://www.bilaterals.org/spip.php?article14281>

⁴ http://www.doctorswithoutborders.org/publications/reports/2011/MSF_Access_Report_13th_edition.pdf and http://www.msf.org/msfinternational/invoke.cfm?objectid=63C0C1F1-E018-0C72-093AB3D906C4C469&component=toolkit.article&method=full_html

หลายครั้งที่สภายุโรปได้ออกมติซึ่งได้รับการสนับสนุนจากพรรคการเมืองต่างๆ คัดค้านการบังคับ ทริปส์พลัส ที่ส่งผลกระทบต่อ การเข้าถึงยาใน เอฟทีเอ ที่สหภาพยุโรปไปเจรจา กับประเทศต่างๆ

เมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม 2550 สภายุโรปได้ออกข้อมติ มีความว่า “เชื่อมั่นว่า นโยบายของสหภาพยุโรปควรมีจุดประสงค์เพื่อเพิ่มผลิตภัณท์ยาในประเทศกำลังพัฒนา ด้วยราคาที่เหมาะสมให้ได้มากที่สุด;

“8. ขอให้คณะกรรมการยุโรปสนับสนุนประเทศกำลังพัฒนาใช้มาตรการยืดหยุ่นในความตกลงทริปส์และยอมรับปฏิญญาโดฮาเพื่อให้ประเทศเหล่านั้นสามารถจัดหาจำเป็นในราคาที่ เหมาะสมภายใต้โครงการสาธารณสุขของประเทศได้

9. ให้กำลังใจประเทศกำลังพัฒนาใช้ทุกวิถีทางที่มีภายใต้ความตกลงทริปส์ เช่น มาตรการบังคับใช้ สิทธิ และกลไกที่มีอยู่ใน ข้อบทที่ 30 ของความตกลง

“11. เรียกร้องให้คณะกรรมการยุโรปปฏิบัติตามปฏิญญาโดฮาและจำกัดบทบาทของ คณะกรรมการ พร้อมทั้งไม่ให้ไปเจรจาเนื้อหาที่เกินไปกว่าทริปส์อันจะส่งผลกระทบต่อ สาธารณสุขและการเข้าถึงยา อาทิ การผูกขาดข้อมูลทางยา, การขยายอายุสิทธิบัตร, และการจำกัด เหตุผลในการใช้มาตรการบังคับใช้สิทธิ ในความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจกับประเทศในทวีป แอฟริกาและหมู่เกาะแคริบเบียน รวมทั้งความตกลงระดับทวิภาคีและระดับภูมิภาคกับประเทศกำลัง พัฒนาต่างๆ;”

ปี 2551 สภายุโรปได้ออกข้อมติอีกครั้งเกี่ยวกับ เอฟทีเอ อาเซียน-สหภาพยุโรป ที่ระบุ ว่า “รับรู้ว่าความตกลงนี้จะสร้างกลไกด้านกฎหมาย และอุปสรรคในทางปฏิบัติต่อการ ใช้มาตรการ ยืดหยุ่นในปฏิญญาโดฮา ว่าด้วยทริปส์และการเข้าถึงยา จึงขอให้คณะกรรมการซึ่งรับผิดชอบ การเจรจาการพข้อมติ เมื่อวันที่ 12 ก.ค.2550 ในหัวข้อ; ..ยื่นเตือนคำมั่นสัญญาของสหภาพยุโรปที่ สนับสนุนปฏิญญาโดฮาและการใช้มาตรการยืดหยุ่นเพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อสาธารณสุข และการ เข้าถึงยาในประเทศกำลังพัฒนา ดังนั้นเรียกร้องให้คณะกรรมการไม่กระทำการใดๆที่จะบ่อน ทำลายความพยายามของประเทศไทยในการรับรองให้ประชาชนในประเทศเข้าถึงยาด่วนหน้า”⁶

⁵ P6_TA(2007)0353

⁶ P6_TA(2008)0195

นอกจากนี้ องค์การภายใต้สหประชาชาติเคยได้แสดงความกังวลต่อข้อเรียกร้อง
ทริปส์พลัส โดยผู้แทนพิเศษแห่งสหประชาชาติในสิทธิด้านสุขภาพ ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ประเทศ
กำลังพัฒนาไม่ควรยอมรับมาตรการที่เกินไปกว่าความตกลงทริปส์ (ทริปส์พลัส) ในกฎหมาย
ภายในประเทศ และประเทศพัฒนาแล้วไม่ควรสนับสนุนให้ประเทศกำลังพัฒนาต้องรับทริปส์พลัส
ในการเจรจาเอฟทีเอ⁷

แม้จะมีหน่วยงานต่างๆ ให้ข้อเสนอแนะด้านบนเอาไว้ แต่คณะกรรมการยุโรปก็ยังคง
ยืนยันที่จะเรียกร้องให้ไทยต้องยอมรับทริปส์พลัส ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการใช้ยาจำเป็นใน
ราคาที่เหมาะสมของไทย ด้วยความเคารพ เราขอเตือนฯพณฯ ว่าอย่าไปตกลงเนื้อหาที่เป็น
ทริปส์พลัสในเอฟทีเอกับสหภาพยุโรป

2. บทว่าด้วยการลงทุน

บทว่าด้วยการลงทุนในเอฟทีเอกับสหภาพยุโรปมีแนวโน้มที่เป็นปัญหา โดยเฉพาะ
กลไกระงับข้อพิพาทระหว่างรัฐและเอกชน (Investor-State Dispute Settlement - ISDS) ซึ่งกำลัง
เป็นประเด็นถกเถียงอย่างมากในขณะนี้ กลไก ISDS เปิดโอกาสให้นักลงทุนต่างชาติฟ้องร้อง
รัฐบาลอย่างไม่จำกัดวงเงินค่าเสียหาย และขอบเขตผลประโยชน์ผ่านระบบอนุญาโตตุลาการ
ระหว่างประเทศสำหรับการออกกฎหมาย แก้กฎหมาย ระเบียบ นโยบาย และแผนงานต่างๆ รวมไปถึง
ถึงเรื่องสาธารณสุข, กฎเกณฑ์ด้านสิ่งแวดล้อม และแต่นักลงทุนจะเห็นว่ากฎเกณฑ์เหล่านั้นไป
กระทบการลงทุนหรือผลกำไรของพวกเขา

กรณีต่างๆ ตามกลไกระงับข้อพิพาทระหว่างรัฐและเอกชนที่ว่า ได้ทำทลายมาตรการที่
เป็นประโยชน์ด้านสาธารณสุข เช่น การห้ามใช้สารเคมีอันตราย, ป้องกันการปนเปื้อนขยะสารพิษ
ในแม่น้ำลำคลอง ล่าสุดบริษัทยาเจ้าของสิทธิบัตรใช้กลไกที่ว่านี้ ฟ้องรัฐบาลแคนาดาที่ถอน
สิทธิบัตร แม้ว่าศาลแคนาดาจะยืนยันว่า รัฐบาลทำถูกกฎหมาย⁸ บริษัทบุหรีใช้กลไกนี้ ฟ้องรัฐบาล
หลายประเทศ เป็นเงินหลายพันล้านเหรียญสหรัฐฯ โทษฐานที่ออกมาตรการควบคุมการบริโภค
ยาสูบ

ตัวอย่างที่เกิดขึ้นแล้วคือ บริษัทยาสูบยักษ์ใหญ่ ฟิลลิป มอร์ริส ฟ้องรัฐบาลอูรุกวัยผ่าน
อนุญาโตตุลาการ เนื่องจากรัฐบาลอูรุกวัยออกมาตรการควบคุมการบริโภคยาสูบ และ ฟิลลิป มอร์
ริสก็ได้ฟ้องรัฐบาลออสเตรเลียที่ออกกฎหมายบังคับให้ซองบุหรีใช้สีเดียวกัน มาตรการควบคุมการ

⁷ A/HRC/11/12

⁸ <http://italaw.com/sites/default/files/case-documents/italaw1172.pdf>

บริโกคยาสูบถูกมองว่า ละเมิดการปฏิบัติที่เป็นธรรมหรือเท่ากับการยึดทรัพย์นักลงทุน ดังนั้น ประเทศต้องไปอยู่ใต้อาณัติของคณะอนุญาโตตุลาการ มาตรการต่างๆที่เสี่ยงจะถูกนำไปฟ้องร้อง อาทิ กฎที่เกี่ยวกับระดับสารนิโคติน, การควบคุมสารปรุงแต่งรสชาติ, การลดช่องทางจำหน่าย, การลดจำนวนขายต่อสถานที่ขายในแต่ละปี, ไม่ให้บุหรี่จำหน่ายในร้านค้าปลีกค้ายาสูบ, การออกแบบซอง บุหรี่สีเดียว, การห้ามคำที่ชวนเข้าใจผิด (เช่น light, low-tar และ mind), การขยายคำเตือนบนซอง บุหรี่, การลดการนำเข้าบุหรี่ ซึ่งมาตรการควบคุมการดื่มแอลกอฮอล์ก็จะเผชิญความเสี่ยงที่จะถูก ฟ้องในลักษณะเดียวกัน

ประเทศไทยแพ้คดีเช่นที่วานี้ไปแล้ว อย่างน้อย 1 คดีจึงต้องจ่ายค่าชดเชยให้กับนัก ลงทุนต่างชาติเป็นเงิน 29 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ (บวกดอกเบี้ย) และเสียค่าใช้จ่ายด้านกฎหมายอีก ประมาณ 1.8 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ⁹ ขณะที่รัฐบาลเอกวาดอร์ต้องจ่ายค่าชดเชยคดีเดียว 2,400 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ให้กับนักลงทุนต่างชาติที่ทำผิดกฎหมาย ดังนั้น บทว่าด้วยการลงทุนนี้จะส่งผล กระทบอย่างใหญ่หลวงต่ออธิปไตย ประชาธิปไตยของประเทศไทย รวมถึงความสามารถของ รัฐบาลไทยในการออก และปฏิบัติตามนโยบาย กฎหมาย ระเบียบ และ โครงการที่เป็นไปเพื่อ ประโยชน์และสุขภาพของประชากร รัฐบาลหลายประเทศ ตั้งแต่ ออสเตรเลีย, แอฟริกาใต้, บราซิล, และหลายประเทศในละตินอเมริกา ปฏิเสธที่จะรับข้อบทที่ว่า เช่นเดียวกับอินเดียที่ประกาศวัน วรรณจนกว่าจะมีการทบทวนผลกระทบที่ผ่านมามาต่อประโยชน์สาธารณะ

ด้วยความเคารพ เราขอเตือนฯพณฯนายกรัฐมนตรีให้คัดค้านและปฏิเสธข้อเรียกร้อง ใดๆที่จะส่งผลกระทบต่อสาธารณสุข, การเข้าถึงยา, และพื้นที่การออกและใช้นโยบายและกฎหมาย เพื่อประโยชน์สาธารณะ

ขอขอบคุณฯพณฯนายกรัฐมนตรีที่ให้ความสนใจ โปรดอย่าได้เกรงใจที่จะติดต่อเรา หากท่านมีคำถามเพิ่มเติม

ด้วยความเคารพ

ชี ยก หลิ่ง (Chee Yoke Ling)
ผู้อำนวยการ

⁹ <http://www.iiapp.org>